

FOTO: ARXIU HISTÒRIC COMARCAL D'IGUÀ

SOBRE EL FINAL DE LA INDÚSTRIA COTONERA A L'ANOIA

JAUME ORTÍNEZ I VIVES

De tots és coneguda la importància de la indústria tèxtil a Catalunya a principis del segle XX: les grans colònies industrials del Llobregat, del Ter, del Cardener, les grans fàbriques modernistes de Barcelona i voltants, el mateix mecenatge dels grans industrials, etc. Tota aquesta situació es manté, o fins i tot en certs aspectes s'incrementa, en acabar la guerra civil, el 1939, i no és fins a la meitat dels anys seixanta que la davallada del tèxtil, especialment el cotoner, es fa imparable.

No és aquí el lloc ni el moment d'explicar les causes, múltiples, de l'ensorrament d'una indústria secular, però no em puc resistir a explicar-ne una: la producció que l'any 1965, per exemple, feien 24 teixidors, l'any 2000 la fa una sola persona. Això vol dir que una fàbrica de 150 persones dels anys seixanta avui és una petita indústria de sis o set empleats.

En tot cas, Igualada es trobava, a principis del segle XX, entre les ciutats més grans de Catalunya gràcies a una importantíssima indústria tèxtil, a la qual feia costat tota una gernació de blanquers en general ben capitalitzats. La resta de la comarca també tenia una activitat tèxtil molt remarcable.

És cert que, en el segle XIX, els més importants fabricants tèxtils d'Igualada havien anat deixant la ciutat per falta d'un riu que pogués moure les turbines, o bé per manca de bones comunicacions que permetessin l'arribada de carbó a preus raonables. Això és cert, i tornarem a repetir-ne els exemples: els Muntadas, els Godó, els Vives, etc. Però també és veritat que els que van quedar-se

a Igualada van respondre al repte d'una manera ben clara. Ara en parlarem.

Torno a dir que aquesta activitat tèxtil predominant a Igualada a principis del segle XX ho és, també, a bona part de la comarca, però és a partir de la mecanització de les fàbriques que la indústria cotonera, fins llavors pràcticament mimètica en molts dels pobles de l'Anoia, es dissocia i emprèn dos camins molt diferents. Així, a Igualada, els fabricants introdueixen el jacquard i fan de la ciutat una veritable referència en aquesta especialitat que esdevé, amb el temps, una activitat singular en el cada cop més ampli món tèxtil. Exemples de roba en jacquard són la tela de matalàs, els cobrellits, les estovalles, etc. La resta de la comarca, llevat de Copons, continua fabricant només amb telers de llisos, és a dir llençol, roba per a camises, per a bates, etc. sempre en llis, a ratlles o a quadres, mai amb els dibuixos propis del jacquard que donen a la tela fabricada un alt valor afegit.

Aquesta manca de valor afegit dels teixits normals fa més vulnerable, òbviament, tota aquesta indústria estesa per la comarca. El cert és que les indústries que fabricaven jacquard foren les últimes a tancar i és que la crisi tèxtil tingué primer un impacte a l'Anoia i després a la seva capital.

Així, i perquè quedi constància d'un sector que va dominar l'activitat econòmica durant quasi tres quartes parts del segle XX, seria interessant fer un repàs de les indústries existents a l'Anoia que tancaren entre 1950 i 1983. Aquesta enumeració

la faig, en molt casos, a partir de la denominació popular de la fàbrica. He constatat que molts dels antics empleats d'aquestes indústries no recorden amb exactitud la denominació mercantil de la seva antiga empresa.

El recorregut segueix poble per poble, sempre amb el risc de deixar-se algú:

CABRERA D'IGUALADA. Hilaturas Voltregá S.A. (Ca la Fou). Colònia tèxtil d'evident importància que va tancar a principis dels setanta. En realitat, la fàbrica era a tocar de Vallbona d'Anoia i quasi en depenia a tots els efectes. Els empleats vivien a la mateixa colònia de la Fou, a Vallbona, Capellades, la Torre de Claramunt, el Bedorc, els Hostalets de Pierola, etc., localitats on se'ls recollia amb autobús. En tancar eren un centenar de treballadors. És l'única colònia tèxtil a costat del riu Anoia dins de la comarca. En subsisteixen els edificis i, en la tardor del 2000, es tornen a posar en marxa els salts d'aigua per a l'aprofitament elèctric.

CALAF. Cal Gimferrer. Filatura i teixits. Tancaren a principis dels setanta. Era una empresa important que no aplegava menys de 90 persones en el moment de tancar. Produïa llençols, camiseria, bates, etc.

CAPELLADES. L'empresa més important de Capellades és Cal Guasch, que encara es manté en activitat, si bé la fabricació pròpia s'ha reduït moltíssim. L'any 1972 tenia 496 empleats. També hi havia una fàbrica de la família Alòs.

CARME. Hi havia dues fàbriques: Cal Flo, que feien estovalles i les confeccionaven, i La Fàbrica o La Fàbrica del Sardà (Joan Sardà i Farriol), que aprofità un antic molí paperer. Aquesta fàbrica fou arrendada més tard pels Saboné, amb el nom d'Hijo de J. Enrich.

CASTELLOLÍ. A Cal Vives Pascual tancaren als anys setanta. Avui, i al mateix edifici, torna a haver-hi fabricació de teixits. A Tejidos Alvi (Ca

l'Alemanya), tancaren a principis dels vuitanta.

COPONS. Tejidos Camps y Samitier: fabricaven tela de matalàs en jacquard i van tancar prop de l'any 1982. Un posterior intent de represa amb maquinària moderna no es va consolidar. Hi treballaven unes 35 persones.

ELS HOSTALETS DE PIEROLA. Tèxtil Anoia va desaparèixer a principis dels vuitanta.

IGUALADA. En aquest cas posaré una data de referència: 1972, quan la indústria cotonera mantenia encara uns 885 treballadors. Aquest cens laboral deuria anar repartit, aproximadament, entre les següents indústries: Ignacio Font S.A. (Cal Font), prop de cinc-cents treballadors; Fills de J. Ortínez S.A. (Ca l'Ortines), uns cent cinquanta; Industrial Boyer S.A. (Cal Boyer), uns cent vint. La resta estava repartida entre Veremundo Bertran, Gumersindo Godó (Cal Godó), Castelltort (Cal Truco). Aquesta última, al carrer d'Òdena, va tancar el 1973. Cal Font va tancar l'any 1982 mentre a Ca l'Ortines i a Cal Boyer van fer-ho el 1980. Cal Godó ho havia fet abans i Veremundo Bertran ja entrats els anys vuitanta.

Amb anterioritat a l'any 1972 havien tancat, sense que l'ordre sigui cronològic, altres firmes importants. Una fou Cedimatexsa (Cal Pasqual Noguera), que va tancar a principis dels seixanta. L'edifici industrial, pràcticament en desús des de llavors, ha estat enderrocat l'estiu de 2000 per fer-hi habitatges entre el carrers dels Esquiladors, el passeig Verdaguer i el carrer de Sant Carles. Una altra fou a Cal Baliu, que va tancar després. Estava situada entre el passeig Verdaguer i el carrer de Sant Carles, a l'altura del carrer de les Delícies. Més o menys als mateixos anys va tancar la S.A.T.I. (Sociedad Anònima Tèxtil Igualadina), anomenada també La Igualadina, i La Igualadina Cotonera o Colònia Godó. Aquesta és potser la més emblemàtica de les indústries tèxtils igualadines i el seu edifici industrial, d'estil manchesterià,

és encara motiu de polèmica en relació amb la seva conservació. A principis dels seixanta havien tancat **Cal Lladó (Cal Neri)**, al carrer de Sant Josep cantonada Sant Carles, i **Fill de J. Enrich**, que es trobava on hi ha ara els Jutjats. Molt abans ja ho havia fet **Ca l'Oleguer (Olegario Godó)**. De dimensions molt més petites eren les fàbriques de **Cal Llansana**, **Cal Casanovas**, **Cal Cuadras** o **Cal Sabaté**. El tancament de **Cal Sistaré** és anterior a aquesta època.

JORBA. La fàbrica de **Cal Queralt** era situada a tocar de la carretera N-II i el seu edifici ha tingut des de llavors diferents usos. Va tancar a finals dels seixanta.

ÒDENÀ. La fàbrica tèxtil d'Òdenà era anomenada popularment **Cal Pena**. Va tenir una certa rellevància. Per cert, molta gent d'Òdenà baixava a treballar a **Cal Font**, d'Igualada, amb un autobús que ha estat restaurat i que des de fa poc és exposat al Museu de la Pobla de Lillet.

PIERA. L'empresa més important era a **Cal Sanahuja**, que fabricava una gran varietat d'articles, tot amb telers de llisos. Al lloc del Bedorc hi havia la fàbrica de **Cal Romeu**, on teixien una varietat de folteria per a baguls funeraris. També ens han anomenat **Cal Palomas**.

LA POBLA DE CLARAMUNT. A **Cal Pío Robert** hi treballaven l'any 1972 unes trenta persones. Ara l'empresa s'anomena **Manufactura de M. Paraguas y Similares**, i fabrica tela per a paraigües i cortines de bany amb moderna maquinària i menys personal.

ELS PRATS DE REI. Dues fàbriques conservaven la llarga tradició dels paraires de l'Anoia segarrrenca. Una tradició que se singularitzava en la producció de les vànoves blaves de Sant Martí Sesequeioles. Als Prats de Rei les dues fàbriques feien teixit llis i popularment eren anomenades **Cal**

Carbonell i **Cal Guixé**. Possiblement una d'elles era coneguda, oficialment, en un temps determinat, com a **Puigarnau**.

SANT MARTÍ DE TOUS. Vila de gran tradició tèxtil, manté aquesta indústria encara ben viva. Entre les fàbriques tancades esmentaré **Cal Bisbal**, **Cal Boladeras**, **Cal Pons** i **Cal Marsal**, aquesta última tancada a principis dels vuitanta després d'una forta inversió en maquinària. **Cal Bagó**, la més gran de totes, es va veure afectada per la fallida d'un fabricant de pantalons texans. Posteriorment, la generació següent de la família va reprendre l'activitat si bé amb dimensions més reduïdes. **Cal Claramunt**, **Cal Compte** i **Cal Valls** estan encara en activitat.

SANTA MARGARIDA DE MONTBUI. La fàbrica de **Josep Castellort (Cal Truco)** va tancar l'any 1963, si bé els edificis estan encara drets i sense ocupació. La fàbrica **Carmen Valero (Família Jorba Sendra)** va tancar als anys vuitanta. Entre els seus fabricats destacava la camiseria de qualitat.

Feta aquesta "passejada", o potser com a conseqüència d'haver-la feta, voldria fer unes consideracions finals:

1. Sota la premissa que tot tancament fabril és sempre traumàtic, voldria pensar que els primers acomiadaments dels anys seixanta van coincidir amb la forta puixança de la indústria del gènere de punt, i que, per tant, varen ser relativament fàcils de solucionar.

2. La crisi del tèxtil cotoner era prevista i anunciada: l'acabament de les mesures protectionistes, la modernització necessària del parc de maquinària i l'augment dels sous en entrar Espanya en un nou context econòmic ho anunciaven clarament. És per això que els empresaris cotoners i l'administració van propiciar el Pla de Reestructuració del Sector Tèxtil Cotoner, que, amb aportacions conjuntes, i sota l'obligació de

destruir maquinària obsoleta, permetia cancel·lar contractes laborals amb una indemnització i unes condicions d'atur millors que les del règim general. Totes les empreses que es van poder acollir a aquest Pla van tenir una fi, segurament, menys dolorosa.

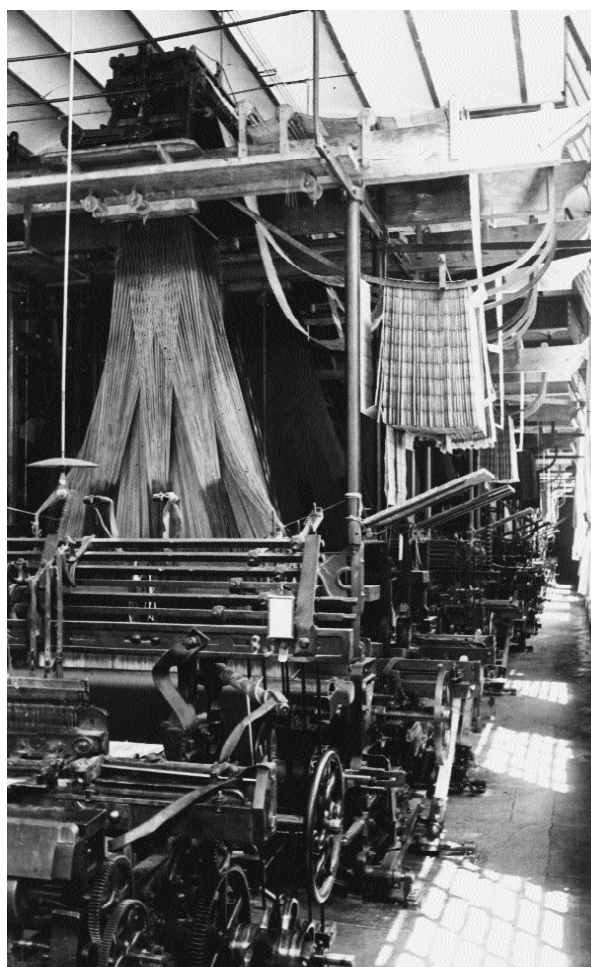
3. Als llocs on es podia compatibilitzar l'horari de fàbrica amb la tasca agrícola —per tant als pobles de la comarca— s'obtenien unes bones rendes. Això, que és evident, es materialitzava en els importants saldos que tenien en aquests pobles les entitats financeres.

I acabo. Durant vuitanta anys del segle XX ha ressonat pels carrers d'Igualada el tac-tac de les llançadores. Avui les llançadores són als antiquaris. Els nous telers que s'anuncien per als propers anys permetran que una sola persona faci la feina que a l'any 1970 feien setanta persones. Així de clar. Així de rodó.

JAUME ORTÍNEZ I VIVES (Igualada, 1950) és enginyer tècnic tèxtil. Actualment és industrial tèxtil i empleat de banca. És un dels fundadors de la *Revista d'Igualada*.

Personal de la secció d'ordidores de la fàbrica de Cal Font, any 1912.

Fàbrica de teixits Hijos de José Ortínez, S.A. Any 1923.

FOTO: ARXIU HISTÒRIC COMARCAL D'IGUALADA

FOTO: ARXIU HISTÒRIC COMARCAL D'IGUALADA

